

MILITARI DIN UNITĂȚILE DIVIZIEI A 3-A INFANTERIE SUSPECȚI DE ACTIVITĂȚI SUBVERSIVE (1932)

ALEXANDRU ALIN SPĂNU*

La începutul celui de-al patrulea deceniu al secolului XX, România se afla într-o situație dificilă din punct de vedere economic și relativ stabilă din punct de vedere politic. Criza economică mondială, izbucnită în 1929, a afectat și România, iar reîntoarcerea prințului moștenitor Carol și încoronarea sa ca rege, în 1930, a bulversat viața politică a țării. Armata, un sprijin de nădejde pentru noul rege Carol al II-lea, nu a fost, la rândul ei, scutită de influențele negative ale crizei economice. În context, unii dintre militarii care se aflau sub arme propagau ideile politice sau religioase pe care le aveau în viața civilă și care subminau siguranța statului român. Tocmai de aceea, organele contrainformative militare supravegheau atent activitățile militarilor în termen și țineau legătura cu Centrele de Recrutare sau Siguranța Generală a Statului, pentru a identifica, supraveghea și combate eventualele acțiuni subversive.

Prezentăm, în continuare, un studiu de caz referitor la problemele existente și persoanele suspecte de activități subversive din cadrul Diviziei a 3-a infanterie, în anul 1932.

La 10 martie 1932, prin nota nr. 429, Corpul 1 Armată a cerut Diviziei a 3-a infanterie centralizarea datelor privind suspectii din unitățile militare care i se subordonau, pe tabele nominale și activitățile în care erau implicați. Acest lucru fusese deja executat de Regimentul Muscel nr. 30, Regimentul 6 artilerie și Regimentul 1 vânători „Principele Moștenitor Ferdinand” care raportaseră, în perioada 19-25 februarie 1932, situația suspectilor din propriile unități.

Astfel, în cadrul Regimentului Muscel nr. 30 exista un singur suspect¹, comunist, Vladimir Zăvadă, contingent 1931, venit de la Centrul de Recrutare Cetatea Albă. Regimentul 6 artilerie avea 6 suspecti², dintre care trei dezertori în Ungaria (Alexandru Andrași, Francisc Bally și Ion Deac), doi comuniști (Francisc Naghi și Iosif Szabo) și un sectant baptist (Loghin Crahmaly). La rândul său, Regimentul 1 vânători identificase doi comuniști – Pavel Matezi, care avea „sentimente ostile țării”³, și Carol

* Centrul de Studii Euro-Atlantice, București.

¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Ministerul de Război-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 255/1932, f. 9.

² *Ibidem*, f. 11.

³ *Ibidem*, f. 13.

Panath, împreună cu un șovinist aflat „în supraveghere strictă”⁴, Ștefan Filip.

În perioada 25 noiembrie 1931-25 februarie 1932, în unitățile subordonate Diviziei a 3-a infanterie au fost descoperiți 15 comuniști, patru șoviniști, doi cu sentimente ostile țării (ambii fiind membri ai sindicatului comunist) și un adventist⁵. Regimentul Argeș nr. 4 avea în rândurile sale pe Iosif Cernny, Iosif Sortozi și Atanase Meladof, toți simpatizanți ai partidelor muncitorești și mișcării comuniste, Regimentul Muscel nr. 30 identificase doi comuniști (Tazetos Mihaiu și Siptasi Mihaiu), un alt comunist fiind descoperit la Regimentul 6 artilerie (Ioan Anton Nyagyi). Cei mai mulți suspecți se aflau în rândurile Regimentului 1 vânători – în număr de șase – ei fiind împărțiți în trei comuniști (Petru Fogorossy, Ludovic Samberder și Arcadie Schmidt), doi cu sentimente ostile țării (Pavel Matefi și Carol Donath) și un șovinist (Filip Ștefan).

În cadrul Legiunii de Jandarmi Argeș se aflau în supravegherea organelor contrainformative un număr de șapte militari, toți minoritari⁶: Vasile C. Nenciu (bulgar), Husein Amet, Abil Bilil Idiris (ambii Turci), Gheorghe Wala (slovac), Loghin Vladicenco (rus), Sava Pantin și Milan Popovici (ambii sârbi).

La data de 1 aprilie 1932, Regimentul Argeș nr. 4 a raportat Diviziei a 3-a infanterie, Biroul 2, identificarea sau supravegherea în continuare a militarilor suspecți din unitate: Francisc Bologh (comunist), Isachi Perepelchin („în serviciul bolșevicilor”⁷), Ivan M. Atanasov (comunist și iredentist bulgar), Iosif Cernny (comunist), Gavril Sarkozi (comunist) și Atanase Meladov (comunist).

Peste 10 zile, aceeași unitate a revenit cu o altă listă⁸ care cuprindea nu mai puțin de 20 de nume. Ultimii de pe această listă sunt primii de pe tabelul din 1 aprilie 1932. Dintre cei 17 suspecți, doi au fost descoperiți de organele contrainformative ale Regimentului (Ernest Fulop și Mihai Marier), alți 10 fiind comuniști dovediți: Iohann Francisc Fried, Aladar Hirsch, Iosif Hodragy (dat în urmărire de Brigada de Siguranță Făgăraș), Iosif Cociș, Iosif Kovacs, Adrian Teglaș, Ioan Kiss, Iosif Blank, Adrian Daly, Sigfried Gabor, Samuel Senghel (urmărit de Siguranța Generală), Leib Braustein (urmărit de Siguranța Generală), Francisc Marier (urmărit de Siguranța Generală), Zalhman Veinburg (dat în urmărire de Centrul de Recrutare Tighina) și Francisc Pohl (dat în urmărire de Centrul de Recrutare Satu-Mare).

O zi mai târziu, la 11 aprilie 1932, Regimentul 6 artilerie, cu garnizoana în Pitești, a raportat⁹ despre cei trei militari suspecți existenți, dintre care doi făceau parte din sindicatul unitar comunist (Francisc Naghi și Iosif Szabo), iar unul era adventist (Loghin Crahmaly). Nu mai puțin de 16 militari aflați sub arme se aflau supravegheați de cadrele Biroului 2 al unității, conform unui material¹⁰ datat 16 aprilie 1932.

Spre sfârșitul lunii aprilie 1932, Regimentul Muscel nr. 30 a transmis¹¹, sub

⁴ *Ibidem*, f. 13.

⁵ *Ibidem*, f. 42.

⁶ *Ibidem*, f. 35.

⁷ *Ibidem*, f. 53.

⁸ *Ibidem*, f. 18-19.

⁹ *Ibidem*, f. 31-33.

¹⁰ *Ibidem*, f. 28-29.

¹¹ *Ibidem*, f. 59.